Београд

Повлашћена плаћена у готов

ЖЕНСКИ ПОКРЕТ

ОРГАН АЛИАНСЕ ЖЕНСКИХ ПОКРЕТА У КРАЉЕВИНИ С. Х. С.

Број поштанског чековног рачуна 53.191
Администрација: Кнез Михајлова 46/I

Уредници: АЛОЈЗИЈА ШТЕБИ ДАРИНКА СТОЈАНОВИЋ

Београд, 1 и 15 априла 1929. БРОЈ 7 и 8 — ГОДИНА X.

Власник за А. Ж. П. МИЛИЦА ДЕДИЕР

Излази 1 и 15 у месецу. — Годишња претплата 48 дин. За иностранство 60 дин. Примерак 2 дина р

Чиновнички закон и жене

У прошломе броју нашега листа јавили смо о акцији женских професионалних организација у Београду с обзиром на сада важећу уредбу о додатцима на скупоћу, којима се узима женама државним чиновницима удатим за државног чиновника половина додатка. Сарајевски „Женски Покрет“ је покренуо исто питање и његове чланице госпође Босиљка Шорекић, Зора Илић и Д-р. Маша Живановић дале су у сарајевској штампи веома добре чланке по томе питању да тиме заинтересују јавност за једну велику неправду, нанесену жени.

Под насловом „За једнаке дужности—једнака права“ пише госпођа *Босиљка Шорекић* између осталог и следеће:

„Уредбом о додатцима на скупоћу од 28 септембра 1920 г. нанесена је женама државним чиновницима — удатим за државне чиновнике, једна неправда, јер по тој уредби оне имају право само на половину додатка.

На тај начин прикраћене су н. пр, наставнице за 450 дин. месечно. Та Уредба није погодила само жену, него у првом реду и онако пољуљану чиновничку породицу, јер: ако је н. пр. учитељица удата за човјека слободне, професије трговца, адвоката, банковног или индустријског чиновника и слично, њој припада пун додатак на скупоћу, па макар приходи њеног мужа износили и до 10.000 динара месечно, као што има случајева.

Данашња жена има ту срећу — или несрећу — да су је нови облици економског и привредног живота гурнули у борбу за зарађивање свакидашњег хлеба, значи: она има да понесе веће терете живота, него раније генерације, а уз то је стално прати зла судбина, да претпостављени њезин рад потцењују а њена радна умна снага се третира као снага другог реда, и ако је у послу нису никад штедили као нејаку, неважнију и слабију.“

Госпођа *Зора Илић* у чланку „За једнак рад, једнаку награду“ каже:

„Држава као послодавац, морала је при одређивању плата својим чиновницима да иде за тим да их, у првом реду еквивалентно награди за њен рад. Тај еквивалентан треба да буде бар толики да осигура минимум за опстанак чиновника и њихових родица. Послијератне прилике поднијеле су промјенај привредног и валутног стања, па су се сва досадашња звања у свим струкама државним подједнаки доступна под законским условима, свима држављанима. Одузимајући пола додатка на скупоћу једном од брачних другова, одмах му се постављају и посебни услови. И док жена, државна чиновница, удата за некога ко није државни чиновник, али чији приходи могу да буду много већи него и код највишег државног чиновника прима — сасвим оправдано — потпуни додатак на скупоћу, дотле се тај додатак полови жени чиновници која је удата за државног чиновника. Не треба заборати, да та ставка која се тиме одбија и која просјечно износи око 450 динара мјесечно значи врло много у и иначе мршавом буџету чиновничких породица. И ма да је брак законом заштићена институција, изгледа према овоме, да га, ако је склопљен између државних чиновника, постиже нека казна.“

Председница „Женскога Покрета“ у Сарајеву, г-ђа *Др. Маша Живановић* у своме чланку „За изједначење плаће жене-чиновника са мушкарцима“ нарочито се осврће на питање брака породице и каже:

„Док неудата чиновница ужива отприлике исту плаћу као и њен мушки колега, њихова се заједничка плаћа не повећава по једноставним принципима сабирања у моменту кад се они ријеше на заједнички живот, да би створили нове привредне снаге држави, него им се поштено заслужени дио зараде без икакове озбиљне мотивације одузимље.

Могао би неко примјетити да се жени одузимље право на извјесне додатке, јер она као чиновник, ако је удата, тражи пошteду у извјесна времена, али ово није тачно:

1. јер та пошteда није у физиолошком смислу ни правилна ни довољна (види чиновнички закон чл. 113.);

2. јер жена узимљући на себе — као чиновник — још и терет трудноће, порођаја и његовања дјеце, узимље на себе не само стострука посао према послу мушкарца, него и стоструку грађанску одговорност.

Из ових разлога потребно је да жена чиновник према својим квалификацијама у плаћи буде *барем изједначена* са својим мушким другом не само ради својих личних потреба него првенствено ради могућности здравог обитељског живота.

Брак-фамилија најважнији социални фактор сваке друштвене заједнице, *законом заштићен и материално обезбијеђен* смањење стварно државне расходе, јер ће учинити суувишним разне неприродне установе (као обданиште, забавиште, дјечије кухиње итд) које пород великих трошкова ипак не дају дјеци оно (ни у физичком ни у психичком погледу), што им може и мора да пружи здрави обитељски круг: користиће подизању народног здравља и народне просвјете и учиниће непотребним присилне мјере против конкубината (који је често последица неједнаког плаћања радне снаге у легалним браковима).“

Џон Х. Пери.

Жене у привредном и професионалном животу Сједињених Држава

Као продужење изјава, које су дали знаменити људи о раду жена, данас доносимо изјаву Американца Џона Пери, председника Америчког Савеза Издавача Часописа. Стојећи на челу једне тако важне организације, он без сумње мора познавати одлично економски живот. Кад поред тога још узмемо у обзир да ову изјаву даје један Американац, типичан „buseness — човек“, можемо сматрати његове речи за модерну „високу песму“ о жени.

(Уредништво)

И ако није могуће имати пре пописа од 1930 године тачну статистику о броју жена, које су запослене у привреди у Сједињеним Државама, проучавајући велико повећање које се показало од 1910 г. до 1920 г. омогућава нам да одмах констатујемо да је једна четвртина, а може лако бити и једна трећина жена ове државе, запослена као самостална радница. Ово значи да 30 милиона руку, које су се, према изјама прошлих генерација, морале искључиво бавити пословима у домаћем огњишту, данас производи све врсте добара и баве се њиховом разменом. Другојаче речено: више од 15 милиона жена, које су имале улогу само да чувају добра, данас их производе.

У томе се баш и налази један од најглавнијих разлога великог повећања просечног животног благостања, који је остварен у последњој четврти века, а нарочито за последних 10 година.

И ако је сам рат од 1910 до 1920 године довео велики број жена у радионице и фабрике, где су оне већином биле употребљене за радове, који нису захтевали специалну спрему, и ако је број обичних раденица тако нагло порастао, он се не може упоредити са повећањем онога броја жена које су запослене у пословима, за које је потребна нарочита стручна спрема. Тако н. пр. број жена у фабрикама за израђивину електричних апарата од 1910 до 1920 године порастао је за 148.1% број жена запослених на књиговодству, за којсо који тражи темељно образовање, за исто време порастао је за 273.1%. Што се тиче стенографије и дактилографије, занимање готово специално за жене, порастао је за исти период за 114.5% док код жена трговаца, поље активности које јој је тек отворено, достигло је повећање од 214.6%.

Ове шифре наводе нас да констатујемо двоје: прво, жене представљају врловажно занимање, за које се тражи нарочита професионална спрема; друго, број жена, које се одају професијама или занимањима, која су у раније доба сматрана искључиво као позив мушкараца, веома је велики. Попис од 1920 године даје нам могућности да констатујемо да на 572 професије, званично класиране, у 537 професија се налазе запослене и жене, што је рећи, да од ових класираних професија, жене нису ступиле само још у 35 професија.

Последњим статистичким пописом се даје такође утврдити да 50.6% упослених жена заузимају у Сједињеним Државама повераљива места. У петнаест професија, које случајно узимамо као типичне : настава, телеграф, осигурања, банке, хемија, декоратива, трговина уопште, просечни број жена, које у тим професијама заузимају положаје са нарочитом потребном стручном спремом порастао је за 202.6%. Ова цифра може изгледати превелика, али не треба заборавити да на листама 15 професија које се као типичне наводе, није урачуната ни мануфактура (у којој је повећање од 743.1%), ни сопственици или директори и чиновници поверљива повећање од 326.1%).

Ако се упамти овај просечни број од 202.6, може се веровати да ће нам попис у 1930 години показати једну повишиву упослених жена у трговини и разним професијама од 4.329,741 у 1920 години на 8.772.055 у 1930 години. Модерни привредни живот рачуна сада у Сједињеним Државама — не узимајући ту раднице у фабрикама више од 13 милиона запослених жена. Ово изгледа огромно. Можемо се само дивити.

Радиофонска индустрија, у којој је запослен велики број жена, како за фабрикацију тако и за емисију, много се развила у трговачком смислу од 1920 год. Исто је то и за један извесан број других индустрија, што продужава веома много листу жена произвођача. Овако нагли економски и индустријски развитак дозвољава нам да предвиђамо, да ће статистички податци при новом попису бити још много значајнији од статистике за десет ратних година.

У сваком случају, јавно мишљење је веома напредовало у корист женина рада. Оне су триумфовале и оправдале своје тврдње, када су доказивале да ће њене дозволити да се успостави разлика између рада жене и рада мушкарца, пошто различитост у половима нема никакве везе са мозгом.

Не може се негирати, да је овакво стање брзо нанело велике промене. Ни једна млада девојка није н. пр. више *принуђена* да се уда, само да би осигурала свој опстанак, и тај један факт не само да је изменио наше мисли, већ је изменио и цео начин живота. Свака жена, која хоће и која може да ради, има данас могућности да организује независан живот у погледу економском. Рад има све више вредности. Жена у свима класама друштва има све више жељу да развије своју личност, своју индивидуалност. У свима школама, почев од забавишта до универзитета, настава прокламира економску независност. Данас жена која зарађује за свој живот не само да је поштована, већ се њен социални углед налази високо уздигнут.

Индивидуална способност је кључ за «проглас независности женине« Било да је једна жена далитографкиња у којем бироу, било да је милионерка поседница каквог приватног предузећа, или мати која подиже будуће гра-

ћане, *она хоће* да буде способна за тај посао и да у своме делокругу рада достигне савршенство. Способност обављати својим радом, ето то је гесло модерне жене. Сентименталност и неуспех изазивају данас мало симпатија. Ово правило нису утврдили људи, послодавци, већ су га утврдиле саме жене. Ништа то боље не доказује, од саме девизе коју је изабрала Национална Федерација жена запослених у позивима, која постоји једва 10 година а има већ 52.000 жена: »на послетку средњешколску наставу за девојке запослене у позивима.«

Ова девиза је основана на здравом економском принципу. Ни највећи скептик не може сумњати у искрености тежња жена за добром професионалном спремом, кад констатујемо да жене, које су прокламовале овај принцип, имају ослонца у касама за позајмицу, које су основане у преко 800 вароши. Ове касе су намењене искључиво младим девојкама које нису у материјалној могућности да се темељно спреме за позив, коме се желе посветити.

Ова констатација потврђује речи које смо напред рекли: да је главни разлог великог повећавања просечног животног благостања народа, и побољшања могућности за образовање свих друштвених слојева баш у томе факту, што су америчке жене за последњих 20 година у тако огромном броју ступиле у привредни живот.

Четири савремена женска питања.

У земљама, у којима је феминизам постигао извесне стварне резултате појављују се све чешће дела о феминизму, у којима се са мање или више стручности и објективности расправљају узроци, стање и последице феминизма. Једна од најбољих — и ако не потпуна — али најбоља у обиму, којег је писац сам поставио, без сумње је књига професора Др. Хуго Селхајма, директора универзитетске женске клинике у Лајпцигу, под горњим насловом (Vier neuzeitliche Frauenfragen, Berlin 1928, Verlag S. Karger).

Не обазирући се на остале особине човека, које могу да одлучују при процењивању вредности неког његовог дела, морамо констатовати само, да је гинеколог и акушер, који редовно виђа голи телесни живот жене — *после самих жена* — најпозваниji, да говори о женском питању. А кад такав поседује још опште признате стручне особине, ретко велики социалан смисао и праведност које је резултат сталног посматрања природе у вези за егзактним наукама — феминисткиње, које феминизам озбиљно схватају и сматрају га науком (граном социологије) — морају ту књигу читати.

Несумњиво је, да се промене у животу жене — већ настале и које још увек настају — одражавају на души и телу тих жена. Пошто је правилна функција тела и душе жене од претежне важности за одржање и напредовање народа, потребно је промислити, како то ново стање утиче на жену обзиром на њену природну задаћу и како да се друштво даље формира с обзиром на жену. У томе смислу написао је Селхајм своју књигу.

Ради прецизности и краткоће потребно је навести његов мото књиги. Он гласи: „Нема ни једног женског питања, које не би у највећој мери било и опште човечанско питање. Зато је дужност мушкарца и жене, да свим расположивим снагама помогну решити та питања.“

У првоме делу књиге — „Гимнастика и наука о жени“ — Селхајм полази са становишта, да је у животу »много више овисно од жене него од мушкарца, да жена има једнаку важну, *своју борбу* служећи отаџбини и да је велика неправда, што јој се не признаје њезин рад, њезини напори, све опасности по живот, па и њена смрт у служби отаџбине. (Још данас у Њемачкој умире годишње 6000 жена на порођају!) Додамо ли још несрећу, што економске и социалне прилике сваким даном гурају све више жена на зараду ван куће и тим повећавају злоупотребу женских снага, морамо признати да су здравље и отпорност жене у великој опасности. Да би жене могле и исправно и успешно вршити своју задаћу обнављања људског рода, којим радом оне стичу „бесмртне заслуге за човечанство“, и да би могле донекле предусрести опасним утицајима непридодног рада на њихов организам, да би могле изградити своје специфичне женске особине, потребно је да дијететика женског организма одговара њеним специфичним задаћама. Док је мушкарцу потребна физичка јакост, жени је (обзиром на њену физиологију) потребан јачи еластицитет и изразитији ритам у његовом класичном значењу. Ове особине женског организма стичу се „најмањим усиљавањем,“ т. ј. настојањем да се с најмање снаге постигне највећи ефект. Примењена на тело овај принцип ће за жену предвидети сасвим нову врсту вежби, којих се почетци већ данас јављају на свим крајевима света под најразличитијим именима, а којима је заједнички циљ *физичко и психичко* ослобођење жене.

Са овог становишта ослобођења жене и подизања њеног људског достојанства посматра Селхајм, још три важна момента у животу жене: брак, расплођавање и националну економију и третира на крају појаву жене као друга.

Кризу савременог брака, установе „која се у људским односима исткристализовала као најподеснија веза између мушкарца и жене *за добро дешета*“ могуће је данас, ако не уклонити, оно бар ублажити: I. саветовањем (у форми брачних саветовалишта), јер је наше знање о наслеђивању телесних и душевних особина данас потпуније, и II. заштитом жене. Телесно здрава, душевно развијена, савремена жена решиће исправно, природним путем све проблеме, који су брак дотерали у ћорсокак, а чему је разлог у главноме: дисхармонија између расплођавања и народне привреде.

„И ако је расплођавање најважнији дио народне привреде, не даје му се никакве цене“. И ако је довољно јасно, да би јавност морала бринути се о подизању подмлатка „продуценти народа (т. ј. родитељи, специално жене) терете се са свих страна, као да је потребно тешкоће њиховог рада још повећати“. — Расплођавање мора да корача упоредо са народном привредом. Ако она из било којих разлога не омогућује правилни развој подмлатка тако да престане абнормална смртност дјеце, побољшаће жена, умирање њихово, превремено душевно и телесно исцрпљивање — *погрешно је регулисати порођаје, не оперативним путем*, т. ј. у форми абортуса („јер нема горе заблуде него недостататке националне економије решавати оперативним путем на *мајчином шелу*“) него *исишском* заштитом брака у контролном порођаја. По принципу „најмањег притиска“ треба регулисати брачове и размножавање. Тој сврси за сада најбоље служи брачно саветовање, које исправно фукционише, ако довољно, према савременом стању наоке обавештава и штити жену-мајку.

С обзиром на полемику, која је недавно вођена у нашем листу о контроли порођаја, препоручује се ова књига најтоплије сиима феминистикиња, јер се у њој могу наћи — не сентименталне приче — него стварни, статистички подаци о односима међу кретањем порођаја, смртности новорођенчади, мајки у порођају, абортуса и народном привредом и општом народном просветом.

На и ако писац сасвим одређено пледира за ограничење порођаја, износећи довољно јаке аргументе, у корист здравијих и јачих мајки, а с тим и здравијег потомства, он са свешћу и разумевањем мајки одбија абортус као средство за ограничења порођаја, јер је сваки абортус дубоки и трајни инсулт на душевно и телесно здравље жене. Ако се законом дозволи и заштити абортус, значи да се законом штити извор дугог низа болести код жена.

Неограничено рађање у данашњим тешким економским приликама *свесној жени ствара исто тако дубоки извор најтежих боли*, као гледајући болест и смрт толике своје деце није у стању да им помогне — као и артифициелни абортус, којим се са сталним ризиком сопственог живота убије нови организам у њезином телу. Једна и друга појава (законом заштићена проституција) представља врхунац повреда, које су људско друштво и његови закони нашели досада жени и зато је *дужности сваке феминистикиње* да ту књигу прочита, како би се тачно информисала о стању ствари и створила себи исправно мишљење и директиву за рад.

Сарајево *Др. Маша Живановић*

О новом покољењу

Мисли водиље Елен Кеј о одгоју*

Можда пису предвиђања бунтовне Швеђанке о реформи одгоја никада била толико савремена и актуелна као баш данас, кад живот јури нервозном брзином, док одгојем споро експериментирају почетници — па читава покољења страдају.

Нестајањем традиције и старог типа строге грађанске обитељи и код несавременоста школе, улица постаје доменом већ недораслих, па обично уплив свих тих одгојних фактора постаје илузоран и негативан. И котрљамо се напред пред немоћи застарјеле обуке и обитељи, утискујући беспомоћно само нове дисциплине у старе школске програме без критерија о користи вриједности и савремености свих тих покушаја,

На далеком сјеверу већ пред 30 година далековидна реформаторка осјетила је сву ту јадну нелогичност и дала своје назоре расасуте у низу појединих несређених чланака оштро и енергично, а ипак добротом и бригом мајке за нова и срећнија покољења.

Док у тој теми хипокритски мораl и теорија радо уништавају шири замах далеких видика и топлину осјећаја, она напротив у својим мислима испољава сав интуитивни занос несуђене мајке, па иза Спенсера, Монтења, Русо-а дубином осећаја жене чезне да придопесе свој обол срећи и створи повољнију средину за развој и напредак нових људи.

Схватајући важност етичких вреднота појединаца за заједницу хоће да потпуном личном слободом даде пуну важност новом браку.

За то тражи потпуну слободу жене, да се самостално опредијели за свој пут у животу, да јој као моћном фактору паметне све дужности.

Јер сви они, који хоће свјесно, да стварају нове људе морају схватат замашитост дужности, који преузимају на се. Насупрот одговорност према будућем нараштају још је увијек страна душама родитеља, а човјечанство је далеко да осјети дубину и прозре свијест о светости генерације — живота и срећне оних, који долазе.

»Ова свијест постаит ће ново покољење, његов постанак, његу и одгој за главну задаћу друштва око које ће се групират сви остали обичаји, закони и друштвена уређења; с овог становишта претресат ће се сва остала питања и стварат закључци.«

Еволуција далеких вијекова потврђује ипак постепено напредовање вредносте и оправдава увјереље да ће истим неминовним током она напред крочит и приближават нас у далекој неизмјерности етичнијем типу нацифистичног човјека. То оптимистичко увјереље, дубоко утиснуто у душу, даје нам снаге, да се гурамо кроз мизерију садашњице и намета дужност, да допринесемо све своје снаге новом стварању:

»Тко зна да је човјек истим непрестаним промјенама постао оно што је данас, види могућност, да му се на будући развој тако уплива, да се створи тип вишег човјека.«

И ако је њено схватање такова брака близо Ниче-у, којему је брак — воља двојице да створе једно више од оних, који су га створили — ипак она далеко од филозофирања, конкретним практичним погледом жене схвата, гдје су недостаци, упире прстом о њих, жели радикални поправак с почетка, па тражи интервенцију закона.

Још данас, осим у пар модерних држава, влада буквално несхваћање сугенетске и биолошке важности родитеља, па се дозвољава увијек ново рађање болесних, кретена, богаља и злочинаца на терет друштва, а несрећу околине и њихову властиту. Шта да се рекне за друштвену свијест појединца о стварању таковиј јединки.

»Закон о примању лијечничке свеједобе са потпуним подацима о здрављу обих дијелова мора бит облигаторни увјет склапања брака. Тад би имали контрахенти још увијек слободу да одлучују, али они не би баром као сада не знајући ступали у брак, да изложе себе и свој дјецу опасним посљедицама. Мени се чини, да би за друштво најмање исто толико било важно добит лијечничку свједоџбу о способности за брак као о способности за војну службу! У једном случају ради се о давању живота, у другом о одузимању; и ако последње дођше до даса изгледа далеко важније... »Можда ће и сама мјера упозорења, без даљних забрана, бит довољна пробудењој људској свијести, да хотимично не ствара нове јадниче. Социалне реформе храмљу далеко иза науке, а савјест појединца још даље, и ако је нама толико логично и јасно то право дјетета да бира своје родитеље т.ј. да од њих захтјева тјелесно и душевно здраво наслеђе. Савремени живот комплицира проблем обитељи, придошлица увијек нове потешкоће и ограничава исконску чежњу стварања на минимум, који може долично одгојит за друштво. Већ осредњи грађански живот чами данас под непотребним балластом сталешких обавеза, равна се према њиховом мјерилу и тешко од њег одстуја, наметајући исте обзире оним, који свјежи и нови долазе у наше старо друштво.«

Жељећи срећу и спас нових покољења, Елен Кеј није се жалила од нападаја и несхваћања цијеле јавности, нагласит да је најидеалнији положај слободне жене у друштву у том новом дому.

Док нужда зарађивања одвлачи мајку све јаче од обитеља, а друштво у другу руку то надокнађује колективним одгојем, ипак једнако јаче за мајком детиња душа, кад је социално збринута као и кад је препуштена себи самој.

Та нападнута антифеминистица, по ондашњем схватању, у — кривој употреби женских способности — (1899 г.) означује неприродни пут ондашњег феминизма, а касније у — женском покрету — (1910 г.) покушава приближавање двих разних становишта тражећи потпуну слободу жене, да узмогне свјесно одабрат свој пут у животу и друштву. Тражи сва помажућа средства, која воде к томе, док је циљ други, јер по њој звање жене није ослобођење, већ у најбољу руку, средство развијања њене личности и етичких вредноста, које је приближавају тежњи за материнством.

Пледира за све социалне реформе о заштити рада много раније, него ли су оне постале логични sine qua non, истиче дужности друштва, да чува још неробљено покољење од физички неразвијене мајке услед превелика рада, па тражи законску заштиту од капиталистичке злоупрабе жениних сила.

Само из брака здравих, свјесних родитеља, који су желели своју дјецу, може се очекиват тежња и настојање савременијег одгоја бољих

*Ellen Key: Das Jahrhunderi des Kindes. Stockholm 1902. g.

људи, а не трајно понављање стварања осредњих недужних индивидуа, који долазе на свијет у — позакоњеној проституцији или позакоњеном силовању.

»Јер жена каква је данас није способна за мајку. Она ће то постат истом кад себе одгоји за материнство, а мушкарца за очинство. Тад истом могу обоје започет с одгојем новог покољења.«

Од тих свјесних, здравих људи држава може и мора да тражи потпуно испуњавање њихових моралних и материјалних обавеза према потомству. У противном случају потребно је да држава обрани законски дјецу — мученике од свих родитеља, који злорабе своју моћ или не знају своје дужности у низу постепених све јачих кажњавања: било постављањем скрбништва или потпуним одузимањем дјеце у озбиљним случајевима. Нарочито код малолетних с једним родитељем или родитеља, који и ако могу заражњават, препуштају дјецу јавној милостињи.

Многе пак жене, које имају могућности и воље и љубави да се посвете свом материнству често немају најелементарније појма о његову одгоју. За то и она понавља стари предлог, који је и ђа Др. Хилфинкер у Цириху изнијела да жене аналогно мушкој војној обавези отслуже обавезну обуку о њези дјеце болесних и здравих, у доба кад су прије ступања у брак, највише заокупљене том мишљу. Ови су назори толико савремени у доба разних погрешних покушаја, да жена у том погледу спадне на идентичан ниво мушкарца.

Сва одговорност појединаца, да дају здраве способне свјеже одвјетке образују се нарочито у свијести, да им се не смије ничим шкодити, па ни властитим незнањем, које не може испричат онога, који гријеши. У жељи да помогне маленима од првих корака подвлачи како и они, које је природа обдарила и култура помогла још су далеко од увиђавних одгајатеља.

Бруталност физичка, испољена ударцима на слабијему, усљиед властитог нестрпљења и неспособности, да се нађу нова одгојна средства још увијек су лоша ознака за вријеме у коме живимо.

»Истом кад човјек увиди, да злостављање дјетета припада истом ниском стадију културе, као ударање жене, служавке, војника и злочинца, тад истом почиње прво грубо тесање материала из којег можда касније може постат одгајатељ.«

»Јер зашто остаје у суштини све исто из вијека у вијек? — Зашто — јако цивилизовани — кршћански народи прослеђују једни друге плиценит, називајући то замјеном, један другог упућетават, називајући то дипломацијом, један другог у маси уништават и називају то национализмом? Јер у свакој од нових генерација нагони за које смо мислили, да смо их истријебили у дјетинству силом, изнова провале, кад за појединаца почне борба за живот у друштву, за друштво у држави. Јер данашњим одгојем обе се страсти не уништавају већ само притискују.«

Физичка бруталност само увјетује у будућности нову бруталност, јер дијете оштром логиком не разликује ударце, које прима од оних, које задаје или ће их до прве пригоде задати.

Морална пак бруталност — дресура — ствара несамосталне слабиће или хипокрите, јер људи забораваљу да теже за стварањем бољих од себе, тражећи у властитој дјеци само успјелу копију својих мисли, назора и идеала. Отуд револт бунтовнијих и трагика отаца и дјеце, која је страх колико и човјечанство и увијек болна.

»Родитељи не смеју никад чекат да њиховни највишни идеали буду исти и њиховој дјеци. Слободоуми синови побожних отаца и кршћанска дјеца слободних мислилаца већ су скоро постала пословична. Али, оно што родитељи могу постићи тиме што они потпуно живе по властитим идеалима, то је да створе од своје дјеце идеалисте и ако их то често може водит сасвим новим путањама мисли од оних на које су њихови родитељи привикли.«

Али тко упућује мало биће, да тражи своје путеве, док рођена кућа не постане опет домом духа, а не само њихових тјелеса. И баш та морална дресура уништава прве покушаје самосталности, јер — »редовита је појава, која се може наћат скоро законом, да су управо оригинални и нарочито одбарени прогањани у кући и школи! Нитко нема око за оно што се у чудноватом, бучном, повученом или напраситом дјетету креће. И нарочито у овом смјеру показују мајке и учитељи мизерну неспособност најосновнијег дијела одгоја: знат гледат очима, а не педагошким доктринама у глави.«

Јер колико природне интелигенције, стрпљења, културе и доброте треба за уравнотежење тих оригиналних настраних страсти, да се — тврдоглавост претвори у јакост карактера, лукавост у мудрост, жеља за допадањем у љубазност, немир у радост предузимања. — Да наш одгој иде тим смјером колико ли би мање било медиокритета и више генија мјесто злочинаца и вагабунда, тих узалуд бачених енергија, да је њихова склоност к изванредним и великим емоцијама за рана промијенила свој смјер.

Савремено цијепање породице ствара генерацију без основних социалних осјећаја према заједници и моралне снаге, да осете светост и срећу правог дома. Док се кућа у најбољем случају брине само за тијело, школа је она, која често убија душу. Сви ми то знамо, сви смо проживјели и осјетили, па опет пуштамо нашу дјецу истим тим стереотипским путем, јер се још увијек не схвата да је педагошко питање животно питање друштва.

Шематским одгојем, који боље одговара свему, него ли духу нашег времена, наводно ствара се теоретско знање дјетета, мјесто да се помогне стварање личности—човјека. Учење ради оцјене, тај криви (spiritus movens) основа је лажног морала, јер се код дјетета мјесто пробуђене жеље и радости због рада, јавља надметање с друговима. Зато је њему тако тешко да настоји и тежи разивању све своје снаге, да то постане његов циљ, награда и пуна љепота живота, као Гете-у, за кога је била срећа осјећати развој свих властитих способности.

Колика ли је штета што баш први занос младости пролази у стерилном, апатичном 12-годишњем сједењу, гдје се интелигенција испољује само у лукавом намудривању досадног учитеља, ако се не преда посвема резигнацији околине. Једино они бунтовнији, отпорнији противе се тој моралној укоченој дресури, непрактичној и несавременој. Јачи одлазе, мијењају школе и системе, на обично такови дају у свом животу више од просјечног. — »Ли зар се вјерује да је веза оригиналности и нередовитог похађања школе унутину случајна?«

Стара школа мање је злорабила душу у површним методама — па је она била нешкодљивија за личност него ли данашња са темељитим приправљањем, интересантним лекцијама, усавршеним методама, одличним учитељима, који ученику сваки каменчић с пута уклањају и његову духовну храну пружају тако течну приправљену, колико им је могуће, скоро и прожвакану! Ова добра школа приређивањем многобројности поставља темељ нервози нашег доба и скривљује својом душевном лијености, која ту влада, негативност нашега доба. Најмирније најпослушније дијете је најболи ђак. То значи, да најбезличнији и најбезбојнији постају увек — узор — и тако већ у школи настаје збрка вреднота. Што је тијело и душа пасивнија, погодиија је за дресуру и примање, у толико бољи резултати са гледишта школе«. У тој атмосфери коначно отупе и дјеца и учитељи.

Сав тај протест личности и критика моралне дресуре тако је савремена чак и у оно наше ускиперидиидуално доба, гдје криво схваћена личност постаје сама себи идеалом без ауто-критике и тежње, да само као мали дио заједнице сву личну снагу допринесе што скоријој еволуцији друштва.

Што да кажем за ону ведру слику школе будућности Елен Кеј, којој само живот и природа, могу одгојит потпуна човјека. Искристализиране најнужнијег основног знања темељити га на властитом самосталном раду, пробуђеним за то топлим младеначким интересом, да ђаку они, који тумаче постану изворм радости, реалног практичног живота и ведрине. Наравски да су за такове учитеље способна само она бића, која истински осјећају снагу и жељу да свој занос преда̀ду тим топлим малим срцима, који пуни повјерења, почињу да гледају у живот нашим очима. То њихово повјерење, које ипак крити чки на нас гледа, не смијемо повриједит ни једном гестом, која би омогућила саблазан и криве појмове малених, већ отворено и слободно помоћи стварање њихове личности. Не укоченим сколастичким програмом, већ потпуном слободом и дубоким схватањем учитеља, који не знат да свој рад прилагођује способностима и наклоностима појединаца. Наравски, да онда не би слиједило, да ствари, које смо годинама учили у детаље, не знамо више ни по наслову. Такова школа обогатила би наш значај и душу њећевим етичког самоодгоја у ранојмладости, а не би нас, како се често догађа, још осиромашила, јер би била жива веза наших осјећаја и практичних реалности живота.

Не желећи да у младим душама научно тумачење узрокује колизију између религије и осталих природних знаноси, препушта вјеру осјећају љепоте, фантазије младости и кућног одгоја. Школа има само да пробуди трпељивост и страхопоштовање пред истинским вредностима и дубини свију вјера доводећи их у везу с љепотом природе као причањем о Христу на жалу морском, другдје о Буди и осталима. Остаје у живом контакту с природом тумачећи што је могуће више на отвореном и настоји да се пробуди занос за добротом и далеким погледом, да дјеца осјете себе као дио свемира, заједнице, свега оног што је било и што ће доћи.

Само уверене нове обитељи и нове школе доброто, културом и широкогрудности читавих покољења у стању су да утру пут бољима од нас.

Наравски да је за то стварање нових бића приватним и јавним радом исто толико, а и нарочито познава жена, која мора да проживи свој етички препород — еманципацију — која је логично везана и уз њену материалну еманципацију.

Какови би пак остали људи таковим одгојем у духу Елен Кеј тијеком генерација? Једно стоји, а то је, да бо позитивно имали много доброте у души и трпељивости за остале, те практичне иницијативе за рад ка еволуцији појединца и заједнице.

Сва фина психологија дјетета, брижна педагогија и позитивне, далековидне социалне реформе дане су у овом већ тако старом, а ипак толико савременом дјелу Елен Кеј отворено и храбро, не њесничким утопијама и укоченим социолошким расправама, већ живом практичном мисли, заносном суптилношћу и дубоком пацифистичком хуманости жене која жели да користи, ублажи болове свима, који од тога страдају и усрећи оне који ће доћи.

Сплит. **Др. Смиљана Микачић.**

Наша деца

Писмо једне мајке

VIII

Мати, која је у стању да сама храни своје дете, несумњиво је најсрећнија мати. Дечја медицина сваком приликом истиче важност и вредност те најидеалније дечје исхране.

Колика је олакшица за матер, и колика је срећа за одојче — будућег човека — које је у својим првим и најкритичнијим месецима храњено најсавршенијом храном: мајчиним млеком. Кад се учини поређење са овом децом и децом која се вештачки хране, тек тада се могу оценити сва јединствена преимућства првих, као и све тешкоће и недостатци других.

Морам ти на то скренути нарочито пажњу, јер се бојим да из непромишљености учиниш нешто због чега би се доцније могла кајати. Пре свега, у заблуди си кад мислиш да кад једном престанеш са дојењем да ћеш бити слободнија... „Неће више тако бити везана.“ Верујмидасу ти они први месеци најлакши, најслободнији. То ипак не значи да те ја саветујем да због своје личне угодности продужиш са дојењем што је могуће дуже. Медицина је већ зато одредила рок. После шестог месеца дете се може полако одбијати и постепено прихрањивати, али ако се то деси у летњим данима, данима жеге, потребно је одложити одбијање још за који месец, док не настану хладни дани. Промена начина исхране, чак кад се она врши поступно и врло рационалне, представља за дете једанвелики напор. Поједина деца је подносе лакше, друга пак много теже. Само се по себи разуме да лети, кад се храна тако тешко одржава апсолутно свежа, оваква једна промена могла би бити судбоносна по дечје нормално напредовање. Храна коју мати даје, снабдевена је свим потребним састојцима, дакле *потпуна* је. Храна, која се вештачки справља, никад не може бити потпуна у тој истој мери. Осим тога вештачки справљена храна изискује физичке и финансијске жртве, међутим даје сасвим резултате. За то ти данас стављам у аманет да себе не обмањујеш илузорним претпостављама. Продужи преко лета овако како сад чиниш, све док не прође опасност летњих жега. Што теби сада личи на „терет“ верујмо јесте најскупоценији дар коју једна мати може своме детету да остави у наследство. Дати му добру основу, значи обезбедити му један нормалан и срећан почетак. Добар почетак је већ пола сигурне победе. Само не заборави да осим твоје добре воље и одлука да га дојиш у том предвиђеном времену, мораш бити веома савесна и са својом личном исхраном. Мораш продужити са режимом кога си се придржавала првих месеца. Од хране коју будеш уносила у свој организам зависиће отпорност структуре организма твоје мале за слободно и сигурно развијање њеног будућег живота.

Твоја **А.**

Учешће жена у политичком животу Чехословачке

У једном од прошлих бројева изнели смо какви су резултати били последњих избора за обласне самоуправе у Чехословачкој, у колико се односе на избор жена.

Један кратак коментар о политичком раду жена по разним политичким партијама, публикован у месечнику Народног Женског Савеза Чешких Жена, износи за нас интересантне податке.

Партија националних—социалиста, релативно броју својих заступника у парламенту или осталим административним управама, дала је највише приступа женама. У парламенту на 28 посланика националних—социалиста, има две жене, а на 14 њихових сенатора има такође две жене. Поред овога имају једну жену међу својим представницима у Савету Чешком и у Савету Моравском, као и у Прашкој Општини, која је тамо од 1923 године једина представница свога пола.

Представница аграрне партије у парламенту, г-ђа Затлоукалова-Цоуфалова тражила је 1928 године да се женама да веће образовање политичко и грађанско, како би оне могле у већем броју узети учешћа при стварању закона за своју земљу. 3 марта представиште социално демократске странке имале су једну велику манифестацију за изједначење мушкараца и жена у политичком животу, пошто — и ако је то у чешким

законима признато, — у пракси је још врло далеко од тога да буде потпуно реализовано. Међутим, Савез Католичких Жена, веран речима Св. Павла: Mulier taceat in ecclesia, истога дана је донео једну одлуку на своме скупу у Брну да, обазирући се на велике задатке које имају жене, оне, католичке жене, неће примити кандидатуру за законодавна тела.

Католичка странка у Чехословачкој, која има 31 представника у парламенту и 16 сенатора, нема ни једну жену међу њима. То је можда узрок, да католичке жене нису још могле да осете од колике је користи тесна сарадња жена у политичком раду својих партија. Оне и ако имају могућности да активно учествују у уређењу своје државе нису још свесне од колико је значаја сарадња жена законском решавању проблема скупоће живота, станбеног питања, васпитања омладине, реформе грађанског закона као и осталим социалним питањима, баш зато, што жене имају највећи интерес за породицу.

Овом одлуком чешке католичке жене се добровољно одрекну права, које им даје демократско уређење њихове земље. Ова њихова одлука, која иде на супрот свима тежњама и напорима осталих чехословачких жена, веома тешко пада и нама. Надајмо се да ће чешке католичке жене увидети убрзо своју заблуду, и да ће одржити своје напоре са осталим женама своје земље, које ће дале толике доказа у десетогодишњем животу Чехословачке, од колике је важности и добробити за цео народ активно учествовање жена у политичком животу једнога народа.

Дечја полиција у Амстердаму

Питање женине сарадње на разним пољима полицијске делатности, постало је данас једно од веома важних питања модерне полиције. Овим се питањем бавио и велики интернационални полицијски конгрес, који је одржан у Берлину 27—30 септембра 1926, на коме је узело учешћа преко трећ стотине самих делегата.

О „питању женске полиције прочитале су своје реферате: Мари Ален, командантикиња женске полиције у Лондону, госпођа Мејер, пруски државни саветник у мин. соц. пол., те Др. Барк, мин. сав. Карлсруе.

На темељу опширног реферата Др. Барка донео је конгрес под тачком XIX закључак:

„Конгрес узимље до знања приказ господина мин. сав. Др. Барка о Женској Полицији. Конгрес препоручује свим владама и полицијској управи, да обрате пажњу питању Женске Полиције, јер конгрес сматра, да је женина сурадња на разним пољима полицијске делатности преко потребна."

Будући ми стојимо пред реорганизацијом наше полиције, пред доношењем једног јединственог, новог, модерног полицијског закона за целу државу, од интереса је упознати се с амстердамском дечјом полицијом, која стоји у најужој вези с организацијом женске полиције, с организацијом новог полицијског рада.

Преводилац.

I. Социална заштита и дечја полиција

Дечја је полиција у Амстердаму одел општинске полиције. Она је седиште све полицијске делатности у погледу преступака, као и у свим осталим социалним питањима, која се односе на младеж. Овој је институцији сврха социална и педагошка, она заштићује дете свагде, где за то има разлога, у уској сарадњи с осталим установама за заштиту деце.

Она настоји да постигне свој циљ разним путевима, које ћемо набројати. У првом ћемо реду дати кратки експозе мотива, који су били одлучни за стварање ове службе.

Задаћа се низоземске полиције може у главном овако означити:

1. предусрести све оне догађаје, који би могли сметати јавном поретку или изврћи опасности мир и сигурност грађана;

2. открити све повреде закона и ухватити починитеља.

Прва је задаћа најважнија и у исто време најплеменитија, јер и овде, као и на другом месту долази до израза и важност пословица, која каже: »Боље је и лакше предусрести, него ли лечити.«

Савезно са дужности и компетенцијом превентивног деловања, настаје за полицију и морална обавеза, да у извесним социалним питањима интервенира и то специално у онима на које на свом путу наилази и који јој се тако рекући сами по себи укажују. С тога — а за илустрацију нашег даљњег приказа — наглашујемо да ће полиција не само интервенирати у часу, кад се деликт почиња, већ да ће предупредити и пружити своју помоћ и онда, кад би, обзиром на извесне симптоме, могло доћи до деликта.

Као и други управни органи тако и полиција—и то она у првом реду—не може се сустегнути од деловања у поједином конкретном случају, јер она мора деловати превентивно и јер је она већ по нарави својих функција, надлежности, средствима, којим располаже, у стању да најлакше уочна људе и њихове прилике, да открије »социалне бродоломе«, или оне, који су на путу да таковим постану, те да им пружи на помоћ руку.

Даномине постаје све јасније и јасније, да полиција не смије бити само гвоздена, јака рука, већ у исто време и рука, која помаже, заштићује. Руковођена овим схваћањем амстердамска је полиција у задње доба на се преузела низ дужности, које, кад их стриктно проматрамо, спадају у првом реду у надлежност социалне заштите.

У полицијским круговима на срећу све више и више превладују мишљење, да је она бриге око оних социалне заштите један важни део њезине службе и да јој она мора посветити велику пажњу. И доиста, ако полиција исправно врши своју нову службу, то ће бити на њену корист, јер ће тим полицијски рад бити уздигнут, њезин идеал виши, њезина популарност већа. Под овом већом популарности не разумије се популарност, која настаје услед претеране снисходљивости, попуштања, већ популарност, која настаје, као резултат штовања за извршено дело и постигнуте резултате у циљу побољшања социалних прилика.

Ауторитети амстердамске полиције схватили су већ одавно, да полиција може и мора сурађивати на много ефикаснији начин око заштите деце и да она у ту сврху мора створити специални одел.

Ова мера није само сматрана као пожељна, већ као неизбежна. Она је изгледала пожељна, јер овде, више него на другом пољу, успех зависи од употребе квалификованог особља. Била је неизбежна, јер је нелогично ускраћивати детету његову посебну полицију данас, кад је у већини држава за децу установљен посебни дечји суд. Дете мора имати своју посебну полицију за коју његова душа неће бити затворена књига, која ће имати времена, да га проучи, која ће моћи разумети, која ће моћи оценити његова дела по њиховој правој вредности, која ће употребити исправни поступак у свему.

Сових је разлога 1 маја 1920 у Амстердаму установљена дечја полиција. Главне су тачке њезиног програма:

а) *Помоћи, или дати савет родитељима, који се жале на понашање своје деце.*

б) *Стављати приговоре у свим случајевима занемарења дечјег одгоја.*

в) *Интервенирати, да институције, које су у тру сврху основане, приме дете, које је остало без заштите.*

г) *Помагати учитељима, да се онемогући безразложно изостајање деце из школе.*

д) *Давати судији и туторском већу упутства у свим казненим и цивилним стварима, које се односе на децу.*

ђ) *Надледати децу по улицама и по дечјим забавиштима и то специално деце скитнице, просјаке, уличне певаче, акробате; заустављати децу, која су побегла од куће; настојати да буду извршене све прохибитивне мере, које се односе на децу.*

е) *Скупљати податке о особама, социалним приликама и локалним уветима дечјег живота у циљу, да се установе евентуалне потребе, да се изради пројекат на основи кога би се могло приступити измени штетних прилика.*

Рад је дечје полиције замишљен на широкој основи, но ипак не прелази границе превентивне полиције.

Рад је дечје полиције превентиван, затим поправља и кажњава: дечја се полиција ограничује на улогу саветника, помоћника и заштитника у првој инстанцији. Она сматра да је ван њезине компетенције, да интервенира у оним случајевима, где још то није доказано, ни посебна наредба не налаже. Она дакле неће никад деловати као туторска област; она ни не жели, да јој буде поверена ова функција, јер би за њу била штетна. И доиста, кад би односи детета — и у извесним случајевима, родитеља — били одвећ чести с полицијом, кад би дете имало чешће прилике, да долази у полицијски уред, полиција би изгубила своју сугестивну моћ на дете, тим би и успех полицијског деловања био одмах много мањи.

Дечјом полицијом у Амстердаму управља један комесар уз припомоћ тројице инспектора и три инспекторке, пет агентикиња, двадесетитри агента и три административна чиновника.

Тачнија испитивања њезиног радног програма, показују нам у првом реду, да се делатност дечје полиције у велико разликује од њезине свакодневне улоге, јер *овде социални принцип доминира полицијски принцип.*

Да ова основна разлика дође до пуног изражаја, основан је посебни уред дечје полиције, не у просторијама редовите полиције, већ у посебној згради чија унутрашњост веома мало подсећа на полицијски уред. Публика долази у угодно уређену салу украшену цвећем и сликама; не долази пред строге и често грубе чиновнике, већ пред мушкарце и жене, чија је дужност да помогну деци, како би постала боља. Атмосфера поверљивости, која је главни увет, који осигурава успех предузетом делу, влада у целом уреду.

II Задаће дечје полиције.

Подвргнимо анализи главне задаће дечје полиције, како смо их горе навели:

а) *Помоћи, или дати савет родитељима, који се жале на понашање своје деце.*

Ово је логична последица превентивне полицијске делатности, која у првом реду долази у додир с криминалном младежи, немералном, или недисциплинованом и која је у стању, да већ обзиром на своју функцију с највећим ауторитетом опомене и укаже на пут, који дете мора следити, да не дође у конфликт са законом.

Важност овог дела рада је јасна, инспекторице у њему играју главну улогу. Оне се поглавито обрахају на родитеље и на децу, предлажу им мере, које би биле најсходније за дете и стављају родитеље у однос с приватним заштитним организацијама.

Нитко не може порицати, да жене у овакиим задаћама постижу већи успех од мушкараца. У оне жена лакше задобива дечју поверљивост, схваћа боље од мушкарца узроке његових мана, његове недисциплинованости и несташности, његове жеље за самосталност. Осим тога мајке се лакше поверавају жени, особито кад је у питању дечја немералност. Ово наравно не искључује поједине изнимне случајеве, који се поверају мушкарцу.

Упутства педагошког и психиатричног карактера, који опћине дају чиновницама, помажу им у њиховом раду.

б) *Стављати приговоре у свим случајевима занемарења дечјег одгоја.*

Дечја се полиција свакако морала заинтересирати за ово питање. Она дневно открива и много лакше од сваког другог, запуштену децу, као и теже последице, које настају рада ове запуштености било за дете, било за друштво. У овакиим ће се случајевима очитовати репресивни карактер полиције, јер се често откривају тешки случајеви: завођење детета, наговарање на проституцију, запостављање детета итд.

в) *Интервенирати, да институције, које су у тру сврху основане, приме дете, које је остало без заштите.*

Деца долозно остављена, она чије је родитеље немогуће пронаћи, сирочад итд. прикупља посредница женске полиције било у општинској згради, било у некој посебној кући, која је одређена за децу.

г) *Помагати учитељима, да се онемогући безразложно изостајање деце из школе.*

Дечја полиција помаже школу у њезиној борби против безразложног изостајања деце, кад већ ниједно друго средство не помаже, кад на други начин није могуће доћи до жељеног резултата. Јасно је да у великом броју случајева игра улогу и немарност са стране родитеља.

д) *Давати судији и туторском већу упутства у свим казненим и цивилним стварима, које се односе на децу.*

Податке, који су потребни судији и туторском већу о деци даје полиција. С тога је сваком досијеу о злочину почињеу са стране малолетника приложен рапорт, који садржи мишљење о одгоју, карактеру, развоју и понашању детета, о средствима с којим располаже обитељ и остали чланови обитељи.

ђ) *Надледати децу по улицама и по дечјим забавиштима и то специално деце скитнице, просјаке, уличне певаче, акробате; заустављати децу, која су побегла од куће; настојати да буду извршене све прохибитивне мере, које се односе на децу.*

У овој је тачки садржан читав систем надзирања деце; овај систем мора бити прворазредан, јер је главни фактор превенције. Овај се надзор мора вршити и дању и ноћу, у улицама, трговима, станицама и т.д. Он иде у првом реду за тим, да стане на пут просјачењу, скитњи. Деца бивају похваљена и притворена, или се само дечје име јавља родитељима с налогом да дођу у полицију.

Надзор се проширује и на друга јавна места у која младеж долази, као кинематографе, сале за плес, кабарете, кафане специално с тим намером, да на тај начин власници локала буду присиљени, да штују и извршују све законе и прописе, који се односе на децу, да пазе децу и да у случају потребе упозоре родитеље. Проналажење и притварање деце, која су избегла суду такође су један део ове полицијске делатности. Сватко ће безусловно признати, да ће у овим случајевима дечја полиција имати више успеха од обичне полиције, јер може у једном једином правцу уложити сву своју пажњу. Задатак полиције не иде одсе само за тим, да поврати дете на добар пут, већ она и врши испитивање у сваком случају у сврху, да с једне стране разјасни сам случај, да упозори родитеље о владању деце за време њихове одсутности и да с друге стране установи узроке дечјег бегства, јер деца у већини случајева напуштају родитељску кућу само услед веома важних разлога.

У погледу забрана најважније су оне, које се односе на дечји рад (специално опасна акробатска извођења), на плаисирање деце ван куће, примену закона, који се односе на духан, дечју колпортажу, на кинематографе, на изложбе слика, које могу на децу у будућности погледу штетно деловати. На свим овим пољима сарађује и редовна полиција,

е) *Скупљати податке о особама,*

социалним приликама и локалним уветима дечјег живота у циљу, да се установе евентуалне погрешке, да се изради пројекат на основу кога би се могло приступити измени штетних прилика.

Није потребито доказивати да ова делатност, и ако јој циљ није тако директан, као у другим наведеним случајевима, има своју велику практичну и корисну страну.

На овај се начин скупљају сви податци, који су од важности за становито дете, или породицу у којој дечја полиција мора интервенирати. На овај се начин стварају читаве статистике. Студиј ових докумената уједињен с податцима, што их даје штампа о социалним приликама, локалним особинама, које стоје у вези с дечјим животом, као и помоћу других средстава, дечја је полиција у стању, да било она сама, било у сарадњи с другим органима и институцијама, као што су на пример разне научне комисије, открије зло, да укаже на узроке и последице и да изради програм на темељу кога би се могло приступити санирању непогодних прилика.

III. Особље и рад

Додат ћемо још неколико података о особљу и раздеобу рада.

Инспекторицама су поверене дужности означене под а, б, в,; помажу им агенти и агенткиње.

Агенткиње врше анкете у случајевима, кад се може рачунати на сарадњу са стране дечјих родитеља, или кад се у најмању руку не предвиђају сметње с њихове стране; такође је њихова дужност, да надзиру транспорте девојчица и да врше све оне послове за које су способније од мушкараца.

И агенти такође врше анкете и надзор.

Инспектори упућују и надзиру особље; њихова је дужност, да се брину за чисто полицијски и административни део рада, који је, како се то види из навода под ђ), доста велик. Помажу им службеници.

Целокупно особље врши своју службу у цивилној ношњи. Агенти се узимају из мушког полицијског особља, који су већ неколико година служили и који су издржали шестмесечну пробу. Ова задња мера има двојаку сврху: тако се уполује особље, које је већ привикло, да интервенира међу публиком, те које познаје законе, полицијску компетенцију, однос полиције према другим службама. Осим тога овај начин омогућује, да се врши селекција особља, да се незгодан елеменат искључи, а да то за собом не вуче никакву материалну штету за дотичног чиновника, који ће једноставно бити враћен на своје првашње место. Агенткиње се изабиру из круга жена, које имају довољно интелигенције, које су — обзиром на личне квалификације, њихову ранију марљивост, њихову телесну грађу — способне да врше своју функцију. У осталом, оне прије него им се дозволи, да своју службу извршују у целости, морају једну годину похађати посебни течај, који се одржава у самом уреду дечје полиције.

Амстердамска полиција сарађује такође на делу дечје полиције. Шефови разних комесаријата, на које се дели град, дужни су увек, кад дознаду за извесни случај у којим се указује потребита интервенција дечје полиције, случај пријавити дечјој полицији, да она даље уређује. Ако, н. пр. комесар врши свој посао запази, да је неко дете злостављано, запуштено, да је упућено на крађу, проституцију, дужан је да о томе извести дечју полицију.

Што се тиче сарадње с осталим институцијама, примећујемо да постоји пријатељска сарадња. Ова је пријатељска сарадња повећана и у след тога, што је дечја полиција увек спремна, да помаже свиним приватним организацијама, које њезину помоћ затребају.

Такође постоје уске релације између дечје полиције и судских органа, министарства унутрашњих дела, судова за младеж, туторске области, добротворног савета, установе Pro Inventute (за малолетне деликвенте). Установа Р. Ј. сурађује константно са свим овим органима, те посредује између ових и других органа. Постоји и једна специална комисија, коју је основала амстердамска општина, а која има у виду сва питања, која се односе на децу. У овој су комисији чланови: директор институције за сиромахе, директор санитарне и лечничке службе, директор станова, директор школства, директор дечје полиције, као и секретари добротворних установа. На овај се начин између свих ових социалних установа одржава стална сарадња. Додат ћемо, да би још боље означили, каково место заузимале дечја полиција у заштити градске деце, да је директор дечје полиције подједно и општински делегат у свим друштвима.

Приказали смо у великим потезима, како је основана и која је сврха дечје полиције у Амстердаму. Слободно се може утврдити, да ће њезина девиза: »Боље је превенирати, него лечити« донети много користи и то нарочито, ако особље вршећи своју дужност схвати, да његов задатак прелази чисто официјелне границе.

Течајем ових шест година откако постоји дечја полиција, учинила је много добра. Доказ је велика хвала, коју јој изриче и штампа и свет у свим земљама и у свим круговима. Добробит њезиног деловања могла би се и бројно приказати. Но с тим не би постигнути резултати били приказани у целости. Да се оцени делатност овакове организације, не смије се заборавити, да се не може ослонити искључиво на данас видљиве резултате, јер је њезин рад претежно превентивног карактера. Овај рад није могуће приказати бројкама, није га могуће приказати математски, а ни оценити; па ипак се важност тога рада постепено указује. Већ се данас у извесним деловима града чују речи: »Ако не пазите боље Вашу децу, пријавит ћу вас дечјој полицији«. Или: »Децо, ако не будете боли, одвест ћу вас на дечју полицију«. Овакове речи из уста народа најбољи су доказ штовања према дечјој полицији, као и њезиних заслуга.

C. R. G. Hogendyk,
полицијски комесар у Амстердаму.

С француског
Др. Марија Илић.

Нашим читаоцима!

Овај број издали смо као двоброј за 1 и 15 април, пошто нисмо хтели делити два дужа чланка и то „О новом поколењу“ и „Дечја полиција у Амстердаму“. На ова два веома интересантна чланка још нарочито скрећемо пажњу.

Заједно молимо све, који још нису слали полугодишњу или четвртгодишњу претплату да то што пре учине.

Пољске жене у парламенту

Пољским женама признао је право гласа министарски савет 19 новембра 1919 године. Оне су сматрале ово признање само за логичну последицу њиховог досадашњег јавног рада и за право које им притиче као једнакоправним грађанима, али ипак су примиле одлуку владе са великим одушевљењем.

Пољкиње су се од увек ванредно много интересовале за политички живот и учествовале су у њему. Већ године 1791 имале су великог утицај на сејм. После поделе Пољске међу Немачку, Русију и Аустрију оне су делиле понижења, политичке патње и политичка прогонства са њиховим мужевима, синовима и браћом. Сарађивале су код комплота и завера и храбро су подносиле све неправде националних угњетача. У годинама 1812, 1830/31 и 1863, ратовале су и за време светског рата биле су у легији Пилсудског. Како би могла дакле Пољска кад је постала слободна држава, одбити жена политичка права пошто су оне жртвовале за њу своје животе.

У Уставотворној Скупштини, која се састала године 1919., било је већ осам жена посланика. Све су биле пуне одушевљења за рад. Доцније, кад се састави први сејм, госпођа Moczydlovska неуморашивo борила за закон, за ограничење продавања алкохолних пића. Тај закон познат је под именом »Lex Moczydlovska«. Године 1922 било је 12 жена у парламенту, које се нису удружиле у парочиту женску групу, него су припадале различитим странкама. Оне нису имале неки заједнички, специални програм, али ипак су највише радиле у питањима државне администрације, народне помоћи, школства, женског рада и спољне политике. Посланици госпође Ладзина и Праус издадиле су законски нацрт о раду жена и деце, који је био примљен у сејму једногласно. Госпођа Холдер-Егер се између свих посланика највише залагала да је сејм ратификовао међународну конвенцију за борбу против трговине белим робљем.

Последњи избори за сејм, који су били 11 марта 1928 године баш њих били много повољни за жене, јер је пао број жена посланика од 12 на 11.

(Из ревије „La femme polonaise“.)

„The open door Council“

Интернационални феминистички покрет радио је на васпитању јавног мишљења да осети потребу уклањања данашње неспособности жена и упућивао је сву пажњу на политичко право гласа као оружје, које ће им дати могућности за рад на свима реформама.

Па ипак се до сад врло мало уредило на васпитању публике да увиди опасност од ограничења које се на, мене женама као радној снази и економском фактору. Та ограничења, та заштита у ствари, спречава жени пуну слободу. То се тако мало увиђало да чак ни поједине феминистичке организације нису свесне те опасности.

Стога је пре три године једна група жена у Енглеској створила »The open door Council« (што би се буквално превело »Савез за отворена врата«, а чији смисао каже да не смеју постојати границе за женин рад). Ова организација има следећи циљ:

1. Помоћи жени да стекне слободу рада и заштитити је као радника под истим условима као и мушкарца;

2 Радити на томе да законодавство и уредбе, које се старају о условима рада као времену рада, награди, ступања и вршења службе буду основани према природи посла, а не према полу радника: и

3. Осигурати жени без обзира брачног стања и рађања деце право да увек сама реши хоће ли се примити или не плаћеног рада као радити на томе да је ниједан закон ни уредба не може лишити тога права.

Сада та група, чија је председница Елизабета Абот, жели да поведе интернационалну акцију. Већ је 1926 године на париском конгресу образован је један интернационални одбор под предсједништвом Кристал Макмилан. Тај одбор послао је позив свима феминистињама и организацијама за један скуп у Берлину 15 и 16 јуна. Позиву се лако може одазвати велики број, јер пада два дана пред Конгрес Алиансе.

Ова акција је врло важна. Њени покретачи подвлаче да нису против регулисања услова рада и заштите радника о чијем се здрављу и материалном стању мора водити рачуна; оне само желе заштитити радника с обзиром на врсте рада без обзира на пол. Жена је слободно и одрасло лице и стога јој се не може забранити известан рад за то што је жена, свако ограничење је чини слабијом, и тако »протекција« може постати »тиранија«.

У појединим земљама — Скандинавије, Сједињеним Државама Америке, Енглеској, — извесне организације већ захтевају да се избаци свако ограничење. Интернационална организација још не постоји. Интернационални биро рада Друштва Народа не иде увек путем, који замишља овај покрет. Албер Тома је у једном званичном извештају изјавио да је врло чудновата психологија скандинавских жена, које су против специалне заштите жене. Стога ће имати она нова организација врло важне послове, које ће вршити почевши од принципа једнаке награде за једнак рад.

Пратићемо са великим интересовањем рад ове организације, а сада бисмо већ желели да се јаве наше жене са својим мишљењем по овоме питању.

Београд **Кићевац Вера**

Саветодавнице за брачни живот

У свима културним земљама постоје већ институције где се дају савети пре свега онима који желе склопити брак, а исто и онима, којима брачни живот наноси различите потешкоће. Ове институције су од веома велике важности за социалну и расну хигиену. У Немачкој постоје такве институције — саветодавнице за брачни живот — скоро у свима већим варошима и Д-р. Јосипина Хебер, која ради већ дуже времена на једној између њих, приповеда из своје праксе у немачкој ревији »Die Frau« веома интересантне детаље.

Вођење је увек у рукама лекара, који је у свима случајевима саветодавац. Кад долазе жене у саветодавницу, у први моменат им се често чини да траже пре свега душевне утехе, а не лекарског савета. Али скоро све, које долазе (нарочито удате) да се разговарају о својим душевним мукама полако раскрију у своје физичке патње — недостајање апетита, мане срца и т. д. — тако да је тачан лекарски преглед објективно сасвим на месту, а субјективно је још од веће важности, јер ствара поверење и олакшава искрено признање свих тешкоћа.

Од жена, које долазе по савет, је $^1/_3$ неутатих, $^2/_3$ удатих. Удате се жале обично на неверност мужа, љубомору, алкохолизам, недовољне приходе, сувише велике издатке за мужеве потребе; али ипак се увек изражава жеља да се наће начин на који би се муж поново придобио за породицу. Велики је број жена, које траже гинеколошки преглед са изговором да су болесне, да осећају отпор против сексуалном животу, а после се редовно раскрије прави узрок — страх пред новом трудноћом. Многе моле за савет против трудноће и у таквим случајевима треба много предвидети.

Оно што је можда за поједини случај примерно, постало би лако с обзиром на целокупност највећа опасност са еугеничког гледишта. Ако је у породици већи број деце (наводи породице са 6—8 деце), или велика беда, незапосленост, болест и тд. потребно је дати такав савет, јер како га не добију у саветодавници, добију га на другом месту и помоћ, која им се ту пружи је увек скопчана са смртном опасношћу. (У Немачкој је годишње до пола милиона побачаја, од којих је $80^0/_0$ вештачких са $8^0/_0$ смртности). Опет друге дозаје што су стерилне и саветодавница је већ у многим таквим случајевима успешно помогла, делом операцијом, делом без ње. Ако нема помоћи, покушава се утицати на други начин да се ублажи бол брачног живота без деце, употребљава се нека врста психотерапије. Њоме се служи и у таквим примерима кад је жена услед нове трудноће очајна и кад јој је непрестано у глави само једна мисао: »Шта ће да каже муж?...«

Оних, који тек желе ступити у брак, везује се консултација обично са следећим питањима: да ли је опасно, ако је вереник много млађи — да ли је немогућност дојења наследна — мајка је епилептична, зато отац не дозвољава удају — шта мислите о сексуалном животу међу вереницима и т. д. Често долазе младе девојке које траже објашњења о сексуалном животу пре но се одлучe за брачни живот.

У саветодавници је врло много прилике за поуку из хигијене и нарочито се обраћа пажња на симптоме полних болести и на последице, које наступе ако лечење не почиње благовремено. Поред тога се још много упозорује на штетне последице алкохолиза за потомство.

Др. Хеберова мисли да би било веома нужно проширити делокруг саветодавница на омладину, да би се наука о хигијени, коју добива у школи, допуњавала саветима, који су примерни душевном развитку појединца. На тај начин би било могуће пробудити у омладини осећај одговорности и тиме би се најуспешније отклониле готове болести.

Најважнији задатак саветодавнице је дакле рад у смислу практичне еугенике. Да би се тај циљ што боље постигао, потребно је да се познаје свака породица сасвим детаљно, Хигиенско васпитање, које почиње у саветодавници, мора тежити томе да свака породица води здравствену кроniку својих чланова са узроцима смрти. Код наследних болести је често тачно познавање првих појава болести важније од лекарског прегледа пре ступања у брак. Али, наравно, захтев лекарског прегледа је апсолутна потреба.

У тешњој вези са радом саветодавница у смислу еугенике је питање стерилизације душевно мање вредних и питање да се поништи живот оних, који нису вредни да живе. У некојим кантонима Швајцарске и некојим државама Северне Америке је стерилизација душевно мање вредних већ узаконјена. Такође се у последње време у Немачкој веома живо расправља то питање. Некоји су за то да се сви ти асоцијални елементи изолују у нарочитим заводима, а други су из економских разлога за стерилизацију.

Љубљана Ангела Воде

Акција Женског Покрета у Скопљу

При закључењу листа добили смо телефонски извештај из Скопља, да је ванредно лепо успео збор жена чиновница, који је одржан, на позив Женског Покрета у Скопљу 31 марта т. г. Збор је отворила и председавала му председница Женског Покрета г-ђа Драга Јовановић, пуном поздрављена. Она је у безгрозитном говору изнела све неједнакости које постоје између женских и мушких чиновника, и неправде које се на тај начин наносе женама. Уједно је истакла важну улогу, коју жене имају да испуне у друштву и држави. Затим је говорила г-ђа Николетић, учитељица, г-ђа Рајић, наставница гимназије и г-ђа Емилија Јовановић, професор. Све говорнице су успеле да веома добро оцртају неправде, које се наносе жени државном чиновнику, и колико се тиме најгоре погађа чиновничка породица, како материално, тако и морално. На збору је донета резолуција, у којој се тражи побољшање положаја жена чиновница (текст резолуције ћемо донети у идућем броју). Резолуција ће бити упућена председнику Владе, Законодавном Савету и централи Женских Покрета у Београду, у циљу да се предузму исте акције жена чиновница у целој Краљевини.

Са Збора је упућен поздравни телеграм Њ. В. Краљу.

Шаљите претплату!

Статистика наставница по гимназијама у С. Х. С.

Редни број	Категорија	Неудатих	Удовица и разведених	У удатих за државне чиновнике	У удатих за слободне професије	Свега
1	I	385	14	183	48	630
2	II	219	10	70	11	310
3	III	49	1	16	3	69
Свега		653	25	269	62	**1009**

Поклон нашег Народног Женског Савеза Фонду Марјане Хајниш

У прошлом броју нашег листа говорили смо о Марјани Хајниш, почасној председници Аустриског Н. Ж. С. која је 25 пр. м. прославила 90 година свога неуморног рада. Аустриски Женски Савез је тога дана основао један фонд, који ће носити њено име, из кога ће се д.јељивати награде женама, за научне радове од велике вредности. Интернационални Женски Савез је позвао све националне Савезе да својим прилогом повећају овај фонд, и тиме докажу непоколебљиву интернационалну солидарност свих жена, како одајући пошту овој жени, тако и према свима установама, која теже напретку човечанства. Наш Н .Ж. С. је и овога пута доказао своје велико разумевање најшире солидарности и даровао је за почаст великој жени Марији Хајниш, фонду који носи њено име, скромну суму 1000 дин. само као доказ наше пријатељске осећања за све несебичне неимаре боље будности чозечанства.

Годишња Скупштина Дома Ученица у Београду

Једно од најглавнијих и веома добро организованих хуманих женских друштава у Београду, Дом Ученица, одржало је своју годишњу скупштину 31 марта т. г. У извештају Управа је била задовољна да саопшти, да је у току минуле године била у могућности проширити свој рад; дозидан је један спрат на згради интерната, и тако је сада Дом Ученица у могућности да повећа број домских питомица. Данас у Дому налазе склоништа и спремају се за самосталан живот 128 питомица из свих крајева наше домовине. Од овога броја питомица самог Дома Ученица, које су потпуно на Домском издржавању, има 64 а за остале плаћају врло скромну цену разне хумане организације. Највећи број (51) питомица је из Србије, затим из Јужне Србије, и то су већином ратна сирочад; затим их има из Босне, Црне Горе, Херцеговине, Војводине, Далмације Хрватске, Словеначке, па чак по једна и из Албаније и румунског дела Баната.

Највећи број похађа Учитељску Школу, затим гимназију, Вишу Занатску Школу, затим Трговачку Академију, Трговачку Школу, и једна зубну технику, Поред интерната у Дому има и Раденичка Школа, у којој има 90 ученица, од тога броја 29 домских питомица, а остале су екстерне. У Раденичкој Школи има три одељења: за вез, рубље и хаљине. Ову школу је организовала, и за време од три године је добровољно њоме управљала, наша позната професорка г-ца Олга Гавриловић, која јој је дала ванредно добар темељ, и тако јој омогућила нагли и систематски просперитет. Г-ца Гавриловићева се почетком ове школске године повукла са вођства школе, остајући и даље чланица Управе, а предајући школу бризи данашње управитељице г-це Видосаве Самарџија, која је усавршава и води са пуно способности и разумевања.

Како ученице Раденичке Школе, тако све Домске питомице у Дому имају поред свих услова за хигиенски живот и могућности усавршавања у својим студијама и занатима, врло солидно социално образовање, систематским утицајем Управе Дома и стручног васпитног особља, да се од њих спреме културне, солидне, свесне социалне радснице, које наше друштво тако много потребује. На успешном и лепом раду Дома Ученица, Управа је добила од Скупштине најлепше признање и замољена да даље иста Управа продужи рад у правцу, којим га је до сада водила.

БЕЛЕШКЕ

Прва жена адвокат у Љубљани. Ових дана је уписана у регистар адвокатске коморе у Љубљани г-ђица Зора Томиншекова као прва адвокатска приправница међу Словенкињама. Г-ђица Томиншек је кћи љубљанског адвоката д-р. Томиншека.

У Београду и Загребу жене правници још звање већ имају.

Награђене жене-књижевнице. На конкурсу „Цвијете Зузорић“, између великог броја анонимно поднесених приповедака, награђене су наградом по хиљаду динара приповетке: **Снаш-Вита Ђанина и Ђинетиле.** Прва је од г-ђе Маре Ђорђевић Малагурске, истакнуте националне раднице, прве и председнице Буњевачке Просветне Матице; друга од познате књижевнице г-ђе Верке Шкурла Илијић. — Поред ових награђене су и приповетке г. г. Ника Бартуловића и Александра Видаковића.

Жена чдан Академије Науке у Чехословачкој. Г-ђа Милада Павлова, доктор филозофије и професор историје на Пражком Универзитету, изабрана је за члана Чешке Академије Наука. Ово је прва жена, којој се указује овакво признање и ова почаст.

Жена професор Универзитета у Француској. У Француској су до сада биле две жена професори универзитета, и то једна на медицинском а друга на факултету природних наука. Сада је и г-ца Бекињон примљена на правном факултету Универзитета у Ремсу. Ово је трећа жена на француским универзитетима.

Леди Абердин почасни доктор права. Универзитет у Абердину учинио је част председници Интернационалног Савеза да је учини доктором права honoris causa. Леди Абердин је друга жена коју абердинска универзитет одликује: прва је била енглеска краљица Мери.

Изложба рада жена у Пољској. од 20 маја до 1 октобра биће отворена у Познању једна изложба са циљем да уједна публику са свима што је урадио пољски народ на економском, научном, социалним пољу за ових десет година од ослобођења. Нарочити павиљон биће посвећен изложби рада пољских жена. Нацрт за овај павиљон дала је г-ђа Хриневићка-Плотровска, а средства су скупљена само у женским круговима. На припремама за ову изложбу, за коју влада велико интересовање у целој земљи, сарађују све женске организације у Пољској.

„Etats generaux du féminisme“. Француски Савез сазвао је велики скуп од 14 до 16 фебруара у Паризу под именом »Etats generaux du feminisme«. Многе познате личности са г. Поенкареом на челу патронирале су ову акцију. На скуп је дошло 247 делегата друштава из 64 округа; узеле су учешће особе и друштва ових политичких и верских уверења. Обилан дневни ред и одлични говорници учињени су да је успех у јавности био огроман. Сви су листови писали симпатично изузев једног врло малог броја најконсервативнијих.

Са једног великог јавног збора на коме су говорили истакнути политичари, жене делегати провинција и представнице ратних удовица упућена је резолуција Влади у којој се тражи право гласа за жене као логична последица улоге коју данас има жена у јавном животу. Влада је одговорила обећавајући да ће »помагати евентуалне предлоге за активно и пасивно право гласа за општину и парламентат, изузимајући привремено сенат.« Францускиње ће се за сад морати тиме задовољити, тим пре што се сада чини да ће најзад закон о женском праву гласа моћи скоро доћи на дневни ред.

Скуп се бавио још и другим питањима: народним здрављем, школом и васпитањем, женским радом и т. д.

Идуће године ће се Etats généraux du feminisme опет наставити.

КОНФЕРЕНЦИЈЕ

Интернационална Лига Жена за Мир и Слободу

Лига за мир и слободу одржаће интернационални конгрес у Прагу од 23 до 28 августа. Тема је конгреса: »Како се може остварити Келогов пакт?«

Светска конференција за реформу васпитања

Заједница за реформу васпитања одржаће своју пету интернационалну конференцију од 8 до 21 августа у историјском замку Кронборг код Елсинера у Данској са темом »Модерна психологија и школски план«. Конференцији је циљ да се постигне измена мисли и стварање ужих контакта између свих који се старају да резултате модерног психолошког истраживања остваре у васпитању омладине. Конференција ће дати преглед свега што је већ утврђено у појединим земљама. Индијски песник Рабиндранат Тагора објавио је могућност свога доласка у Елзипер.

Индија,

Ове зиме су била два велика женска скупа у Индији. Први је био у децембру 1928 у Калкути у време индијског националног конгреса, то је *„Конференција индијских жена за социална питања“*. Конференција је изјавила ове жеље:

1. укидање система пурда,
2. могућност поновне удаје за децу — удовице,
3. заштита малолетних девојчица,
4. укидање система мираза,
5. обавезна основна настава за женску децу,
6. ревизија индиског наследног права,
7. ревизија закона о фабрикама,
8. законска, политичка, грађанска и морална равноправност жене и мушкарца.

Други скуп се одржао у Патни од 3—7 јануара: *„Трећа конференција индијских жена за питање васпитања“*. Индијске жене су осетиле потребу за реформом васпитања и социалног живота. Ова конференција је постала стално тело и подељена је у две секције, једна за васпитање девојака а друго за социални реформу. Израђени су програми рада за идуће године за обе секције. Може се очекивати после ове акције на заштити жене да ће се предузети реформе дечјег брака или бар припремити терен за те реформе.

Штампарија „Туцовић“, Београд, Макензијева 3. Телефон 11-42 и 47-35.